

Mottagare: Riksdagens social- och hälsovårdsutskott

Ärende: RP 231/2021 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen och lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre samt till lagar som har samband med dem

Hänvisning: Skriftligt yttrande inför social- och hälsovårdsutskottets sakkunnighöran­de 18.2.2022

YTTRANDE

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS) tackar för inbjudan till social- och hälsovårdsutskottets höran­de. I enlighet med förbundets uppdrag tar vi ställning till frågor som särskilt berör rättigheterna för personer med funktionsnedsättning med svenska som modersmål.

Allmänt

SAMS vill lyfta fram att allt fler personer med funktionsnedsättning är äldre. Därför är det viktigt att personer med funktionsnedsättning får service som är avsedd för äldre befolkningen men att de även får funktionshinderservice då kriterierna för det uppfylls. Dessa stödformer bör fungera väl tillsammans. Individens behov och stödets kontinuitet ska vara utgångspunkter.

Det också nödvändigt att servicen inom äldreomsorgen och socialvården är tillräcklig fungerande, så att inte onödigt tryck uppstår att få tjänsterna via funktionshindersservicelagen. Om allt mera service ges via funktionshindersservicelagen kan det uppstå ett behov att skära på kostnaderna, vilket äventyrar servicen även för de människor som är i allra störst behov av den servicen. Det är således viktigt att den ömsesidiga relationen mellan dels funktionshindersservicelagen och annan socialvårdslagstiftning, som exempelvis service för äldre, noteras inom lagberedningen och implementeringen för att trygga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Varnande exempel finns redan. Utvidgande av målgruppen för rehabiliteringen har lett till en nerskäring av rehabilitering för bl.a. barn då extra resurser inte tillsats.

Gällande verkställandet av förslaget vill vi även lyfta fram att det borde ha gjorts en konsekvensbedömning av lagändringarnas inverkan på personer med funktionsnedsättning. Det skulle vara viktigt att denna konsekvensbedömning gjordes till en standardiserad del av proceduren, då lagförslaget har betydelse för personer med funktionsnedsättning.

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf

Svenskspråkiga särfrågor

I propositionens del om språkliga konsekvenserna står det att den inte i princip har någon betydelse för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. **SAMS vill framhålla att förnyelsen är känslig från ett språkligt perspektiv. Det är ytterst viktigt att den äldre befolkningens rättighet att tala och använda sitt eget språk försäkras.** I nuläget finns utmaningar att få service på svenska och därför vill vi fästa uppmärksamhet vid betydelsen att säkra rättigheten till det egna språket och kulturen när service ges. Satsningar på det här måste göras nu när lagarna förnyas.

Vidare står det att en noggrannare planering av personalresurserna och tryggnad av en tillräcklig personal kan ge bättre möjligheter än tidigare att beakta frågor som gäller språk och kultur såväl ur servicemottagarens som ur arbetstagarens synvinkel. Vi instämmer att detta i bästa fall kan vara en god möjlighet att förstärka rättigheten till det egna språket. Det kräver att man i verkligheten noggrant satsar på planering och klientstyrning. De språkliga aspekterna bör beaktas kontinuerligt från planeringen till utförande av service. **Inom så väl myndigheterna med anordningsansvar som enheten som producerar servicen bör det vara uttryckligt definierat vem som har ansvaret för den svenskspråkiga servicen. Annars är risken att språkliga rättigheter förverkligas på ett mycket varierande och godtyckligt sätt.**

Vi vill även påminna om att personer med finlandssvenskt teckenspråk som modersmål måste ha tillgång till information på sitt eget modersmål och få ett gott bemötande. Ansvaret att ordna teckenspråkstolkning ligger hos myndigheterna, men det brister ofta. Adekvat information på eget språk bör säkerställas för äldre personer som är döva

SAMS synpunkter till lagförändringarna

Regeringens förslag till förändringar i socialvårdslagen

Det föreslås att den nuvarande 19 § delas upp i tre paragrafer och att det i 18 a§ skulle stadgas om barnfamiljers rätt till hemservice. SAMS anser att den nya strukturen är bra. Vi vill framföra några synpunkter gällande det här:

- 18a§ Det är bra att hemservice för barnfamiljer finns kvar och att det stadgas om det i en egen paragraf. Det är viktigt att det förblir en subjektiv rättighet när kraven uppfylls.
- 19a§ Det att hemvård ordnas enligt det personliga behovet oberoende av tiden på dygnet är bra. Vi anser att det här stöder självbestämmandet och är i enlighet med FN:s funktionshinderkonvention. Här är dock viktigt att beakta den svenskspråkiga minoritetens

särskilda geografiska utgångspunkter. En del av den svenskspråkiga befolkningen bor på glesbygden, exempelvis i skärgården. Det får dock inte leda till att personer som bor på glesbygden tvingas flytta dit var servicen finns trots att hälsan och viljan ännu ger möjlighet till att personen bor hemma. Även FN:s funktionshinderskonvention förutsätter effektiva möjligheter att själv bestämma om var och hur man vill bo, i likhet med befolkningen utan funktionsnedsättningar. CRPD kommitténs kommentarer om artikel 19 gällande ett självständigt liv bör beaktas i både lagberedningen och implementeringen.

- 19b§ Vi anser att den föreslagna trygghets servicen är en utmärkt ny serviceform. Det förblir dock ännu oklart om alla kan använda den på ett jämlikt sätt. Det borde beaktas att individens handlingsförmåga och därmed förmågan att använda trygghets servicen kan försämrats plötsligt. Därför är det relevant att förmågan att använda sig av apparaten bedöms regelbundet. De språkliga rättigheterna och tillgänglighet bör beaktas i denna service.

Gällande dagverksamhet för personer med funktionsnedsättning bör noteras att det i den nya funktionshinderlagstiftningen är tilltänkt att dagverksamheten som service begränsas till personer i arbetsför ålder med en grav funktionsnedsättning. Även den äldre befolkningen behöver meningsfulla aktiviteter. **Vi föreslår att en sådan bestämmelse skulle läggas till i socialvårdslagen under paragraf 19§ och att innehållet och kvalitén på servicen skulle preciseras mera i motiveringarna.** Om servicen uteblir, är risken för negativa påföljder för klientens hälsa och välfärd stor och det kommer sannolikt leda till ett tyngre servicebehov senare.

Lag om ändring av lagen om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre

Gällande egen kontaktperson i lagens 17§ vill vi lyfta fram vikten av att en person förstår hur man påverkar sin service och hur beslut om servicen görs. Det här är speciellt av betydelse för den äldre befolkningen då förändringar i funktionsförmågan kan vara plötsliga och det måste finnas beredskap att reagera på detta snabbt. Därför skulle det vara essentiellt att i denna lag precisera uppgiften och utnämning av kontaktpersonen enligt socialvårdslagen. Det här kan resultera i positiva verkningar på förverkligandet av de språkliga rättigheterna.

Nina af Hällström

Marica Nordman

Verksamhetsledare

Jurist